

W pierwszej części artykułu, publikowanej w poprzednim numerze, omówiono koszty obsługi wniosków, funkcjonowania rady i biura NCN.

Ile kosztuje Narodowe Centrum Nauki?

Cz. II

■ **Klaudia Kędzierska, Andrzej Jajszczyk**

Jednym z ważnych zadań Narodowego Centrum Nauki jest współpraca międzynarodowa w ramach finansowania działalności w zakresie badań podstawowych (patrz: Tabela 6).

W zespole ds. współpracy międzynarodowej są zatrudnione dwie wysoko kwalifikowane osoby. Ich wynagrodzenia zawarto w sumarycznych kosztach wynagrodzenia pracowników NCN. Narodowe Centrum Nauki zostało w 2012 roku przyjęte do organizacji Science Europe, zrzeszającej instytucje grantowe i badawcze z krajów Unii Europejskiej. Płacenie składek członkowskich, zależnych od produktu krajowego brutto kraju, rozpocznie się w roku bieżącym. Warto zauważyć, że jednym ze skutków pracy zespołu ds. współpracy międzynarodowej jest pozyskiwanie z zagranicy dodatkowych środków dla polskich naukowców. Wystarczy tylko wymienić

inicjatywy międzynarodowe, w które było lub jest zaangażowane centrum, takie jak: NORFACE (New Opportunities for Research Funding Agency Cooperation in Europe), JPND (Joint Programme – Neurodegenerative Disease Research), IPI CH (Joint Programming Initiative on Cultural Heritage), Ap-PEC (Astroparticle Physics European Coordination), ASPERA-2 (Astroparticle Physics ERA-NET), HERA (Humanities in European Research Area) czy ERA-Infect (i nowsza edycja pod nazwą Infect-ERA). Przeprowadzone rozmowy z kierownictwem programu COST dają też nadzieję na uzyskanie finansowania międzynarodowych konferencji naukowych organizowanych w Polsce.

Oczywiście ogrom zadań zespołu ds. współpracy międzynarodowej nie byłby możliwy do wykonania bez wsparcia innych pracowników centrum, a w szczególności koordynato-

rów dyscyplin i zastępcy dyrektora p. Justyny Woźniakowskiej.

Koszty IT

Obsługa kilkunastu tysięcy wniosków grantowych i tysięcy projektów w toku wymaga odpowiedniego zaplecza informatycznego. Obejmuje ono oprogramowanie OSF (Obsługa Strumieni Finansowania) administrowane przez OPI, lokalne bazy danych związane z obsługą finansową projektów, oprogramowanie księgowe, systemy operacyjne komputerów osobistych i ich oprogramowanie aplikacyjne, a także odpowiedni sprzęt serwerowy, pamięci, komputery i sprzęt dodatkowy, w tym drukarki. Koszty utrzymania systemu OSF, pełniącego kluczową rolę w zgłaszaniu i rozliczaniu wniosków, ponosiło w 2012 roku Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (poza budżetem NCN). Zupełnie oczywiste w przypadku agencji grantowej są koszty związane z łącznością telefoniczną i dostępem do Internetu (patrz: Tabela 7).

Warto podkreślić, że jakkolwiek system OSF jest administrowany przez jednostkę zewnętrzną, znaczna część zadań związanych z przystosowywaniem go do konkursów ogłaszanych przez NCN spoczywała na pracownikach naszego zespołu ds. teleinformatycznych, a także części koordynatorów dyscyplin.

Koszty działań informacyjnych i reprezentacji

Narodowe Centrum Nauki ma obowiązek informowania środowiska naukowego, a także społeczeństwa w szer-

szym wymiarze, o oferowanych programach grantowych, terminach konkursów, sposobach oceny wniosków itd. Główną rolę odgrywa tu starannie utrzymywana własnymi siłami strona internetowa www.ncn.gov.pl, a także konto na portalu Facebook oraz własny internetowy biuletyn informacyjny (newsletter). Rolę tego ostatniego pełniły do końca czerwca 2012 roku teksty na temat NCN ukazujące się w tygodniku „PAUza Akademicka”, wydawanym przez Polską Akademię Umiejętności. Narodowe Centrum Nauki wydało kilka broszur informacyjnych, a także zorganizowało wspólnie z Komitetem Nauk o Ziemi PAN konferencję *Finansowanie projektów badawczych w Polsce – teoria i praktyka*. Poza tym teksty na temat centrum publikowano w czasopiśmie, w tym w „Forum Akademickim” i prasie codziennej. Poza płatnymi ogłoszeniami informującymi o konkursach grantowych i konkursach na stanowiska w NCN, które pochłonęły ponad 20 tys. zł, odrzucono wszystkie propozycje płatnego opublikowania tekstów na temat centrum. Również bezkosztowe (poza kosztami delegacji w części przypadków) były liczne prezentacje centrum wykonane przez członków Rady i pracowników NCN. Działania informacyjne NCN obejmują również analizy i statystyki, w tym rankingi jednostek, przygotowywane przez pracowników centrum i publikowane na stronach internetowych. W kosztach informacji i reprezentacji była także zawarta organizacja szkoleń wewnętrznych oraz niewielkie wydatki na poczęstunek i drobne upominki okolicznościowe dla gości z kraju i zagranicy. Łączne koszty działań informacyjnych i reprezentacji wyniosły ponad 231 tys. złotych.

Elementy gospodarki finansowej NCN

Zgodnie z ogólną zasadą dotyczącą zwrotu niewykorzystanych dotacji udzielonych z budżetu państwa, wyrażoną w art. 181 ust. 3 oraz art. 150 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Narodowe Centrum Nauki jest zobowiązane do zwrotu do budżetu państwa niewykorzystanych środków w danym roku (środki te nie przechodzą na następny rok).

Obsługę bankową rachunków centrum prowadzi Bank Gospodarstwa Krajowego, który jest wyłącznym pośrednikiem w ich przekazywaniu zgodnie z art. 196 pkt. 5 ustawy o finansach publicznych. Podstawowym źródłem przychodów centrum są dotacje z budżetu państwa.

Ministerstwo Finansów zakazuje jednakże inwestowania wolnych środ-

ków z dotacji z budżetu państwa w papierach wartościowych, w obligacjach czy na oprocentowanych rachunkach bankowych. Dlatego też w odniesieniu do dotacji budżetowych NCN nie ma żadnych przychodów z tego typu operacji.

Porównanie z innymi agencjami

Koszt funkcjonowania Narodowego Centrum Nauki, stanowiący 3,02% całego zrealizowanego budżetu, przy kosztach wynagrodzeń pracowników wynoszących 0,87%, jest niższy niż w zdecydowanej większości podobnych agencji za granicą. Trzeba jednak zaznaczyć, że takie porównania nie są łatwe z powodu często innych sposobów działania agencji i metodologii obliczania kosztów, a także bardzo różnych wielkości budżetów. Niektóre agencje, w tym bogate amerykańskie NSF i niemieckie DFG, nie płacą w zasadzie honorariów recenzentom. Inne, jak europejskie ERC czy niemieckie DFG, koszty ewaluacji wniosków pokrywają z dotacji celowej na badania. Niektóre zaś, jak hiszpańska agencja CSIC, poza finansowaniem grantowym utrzymują także własne instytucje badawcze. Biorąc powyższe pod uwagę, przybliżone koszty funkcjonowania wybranych agencji w procentach są następujące: NSF – 4%, DFG – 2,3% (nie obejmuje kosztów oceny wniosków), norweska agencja NRC – 3,6%, holenderska agencja NWO – 5%, szwajcarska agencja SNSF – 4%, austriacka agencja FWF – 4,3%, kanadyjska agencja NSERC – 4,5%. Warto jednak zwrócić uwagę, że całkowite budżety prawie wszystkich wymienionych agencji (poza austriacką) są

wielokrotnie wyższe od budżetu Narodowego Centrum Nauki.

Nie ulega wątpliwości, że dzielenie funduszy na badania naukowe pociąga za sobą koszty. Ich wysokość wiąże się ściśle z jakością wykonywanych zadań, ale można też wyobrazić sobie agencję grantową marnotrawiącą środki publiczne przez wspieranie naukowców nierokujących ich najlepszego wykorzystania bądź też generującą koszty nieuzasadnione. Nie jest to naszym zdaniem przypadek Narodowego Centrum Nauki. Jakość działania agencji i jej koszty są ze sobą w wyraźny sposób związane. Na przykład nawet niewielkie zwiększenie zatrudnienia i funduszy na ewaluację projektów może znacząco polepszyć funkcjonowanie instytucji. I odwrotnie, zwiększanie liczby zadań, przy sztywnych kosztach, może doprowadzić do marnotrawstwa funduszy przeznaczonych na naukę. Jakkolwiek centrum zwróciło do budżetu część niewykorzystanych w 2012 roku środków z dotacji podmiotowej, nie dotyczyło to jej części związanej z wynagrodzeniami pracowników. I ta ostatnia pozycja, przekładająca się na zamrożenie liczby etatów, jest obecnie głównym elementem ograniczającym rozwój agencji.

*Klaudia Kędzierska, główna księgowa Narodowego Centrum Nauki.
Prof. dr hab. Andrzej Jajszczyk, dyrektor Narodowego Centrum Nauki.*

Autorzy dziękują Tomaszowi Bzukale, Ewie Golonce i Justynie Woźniakowskiej za cenne uwagi, które pozwoliły na ulepszenie tekstu.

Tabela 6. Koszty współpracy międzynarodowej w roku 2012

Elementy kosztów współpracy międzynarodowej	Koszt (zł)
Delegacje zagraniczne pracowników NCN	80 744
Delegacje zagraniczne członków Rady	32 063
Koszty przyjmowania gości zagranicznych	3 461
Koszt całkowity	116 268

Tabela 7. Koszt obsługi teleinformatycznej w roku 2012

Elementy kosztów IT	Koszt (zł)
Licencje oprogramowania i koszty jego utrzymania	231 230
Sprzęt informatyczny oraz materiały eksploatacyjne	458 485
Telefony stacjonarne i komórkowe oraz dostęp do Internetu	80 442
Koszt całkowity	770 157

